

Flyktninger bosatt i Gjesdal kommune 1989 – 2002

Tjenesteområde ressurscenter for barn, unge og voksne

Tove Landa Særsten
Brit Helen Torkildsen

16.05.2007

1	Innledning	s. 3
1.1	Bakgrunn for prosjektet	s. 3
1.2	Regjeringens mål for flyktningpolitikken	s. 3
1.3	Historikk	s. 4
1.4	Mål med prosjektet	s. 4
1.5	Metode	s. 5
1.6	Mulige feilkilder	s. 5
1.7	Styringsgruppen	s. 6
	Prosjektgruppen	s. 6
2	Bosetting	s. 7
2.1	Årstall for bosetting av nasjonalitetene	s. 7
2.2	Bosetting og aldersfordeling	s. 9
3	Flyttemønster etter bosetting	s. 11
3.1	Hvor har de flyttet?	s. 12
3.2	Bosetting og fraflytting	s. 12
3.3	Utvandring	s. 14
4	Arbeid og aktivitet	s. 15
4.1	Hvilken inntektskilde har flyktninger som er bosatt i Gjesdal kommune?	s. 15
4.2	Arbeids- og boligsituasjon	s.17
4.3	Utdanning og kompetanse	s.17
4.4	Hvor arbeider de som bor i Gjesdal kommune?	s.18
5	Andre integreringsfaktorer	s. 19
5.1	Språk	s. 19
5.2	Nettverk og trivsel	s. 19
6	Konklusjon	s. 21

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Gjesdal kommune har siden 1989 bosatt flyktninger¹. De første årene varierte bosettingen. Noen år kom det nye flyktninger til kommunen, og andre år kom det ingen. Men fra 1999 og frem til i dag har kommunen bosatt flyktninger hvert år. Når kommunen tar imot flyktninger, har den et oppfølgingsansvar de første fem årene. Etter det, blir de sett på som ordinære brukere av tjenester.

Høsten 2005 ba kontrollutvalget i Gjesdal kommune om en revisjon av introduksjonsloven². Revisjonen anbefaler kommunen å lage en oversikt over de langsiktige effektene av integreringsarbeidet. I hvor stor grad er flyktningene, etter fem år, i stand til å leve økonomisk og sosialt uavhengige?

1.2 Regjeringens mål for flyktningpolitikken

Bosetting av overføringsflyktninger³ og flyktninger, skjer gjennom et samarbeid mellom Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDI) og kommunene. Regjeringen har som mål at flyktninger skal være bosatt i en kommune innen seks måneder etter at det er gitt ordinær oppholdstillatelse. Overføringsflyktninger skal bosettes innen seks måneder etter at innreisetillatelse er innvilget. Enslige mindreårige (se fotnote side 8) skal være bosatt innen tre måneder etter at det er gitt oppholdstillatelse.

Et sentralt mål etter bosetting er å øke flyktningers økonomiske uavhengighet samt styrke deres muligheter for deltakelse i yrkes- og samfunnsliv. Introduksjonsloven, der nyankomne flyktninger har rett og plikt til å delta i et kvalifiseringsprogram i regi av sin kommune, ble innført i 2004 i alle kommuner som bosetter flyktninger. I dette programmet inngår norskopplæring og samfunnskunnskap, samt aktiviteter som forbereder til deltakelse i arbeidslivet.

I dette prosjektet forsøker vi å si noe om kommunens resultater i integrering av flyktninger før introduksjonsloven ble innført. Aktiv tilrettelegging for at flyktningene kan vende tilbake til sine hjemland er også en del av norsk flyktningpolitikk. Gjennom IOM (International

¹ En flyktning er en person som er forfulgt i hjemlandet. I juridisk forstand omfatter begrepet "flyktning" overføringsflyktninger og asylsøkere som har fått innvilget asyl (UDI). De som vi kaller flyktninger i denne rapporten, er personer med politisk asyl, opphold på humanitært grunnlag, overføringsflyktninger og familiegjenforente med disse. Hvis familiegjenforening har skjedd etter 5 år, er de som kom, ikke regnet som flyktninger i vår undersøkelse.

² Lov om introduksjonsordningen og norskopplæring for nyankomne innvandrere

³ Overføringsflyktninger er flyktninger som får komme til Norge etter et organisert uttak, vanligvis i samarbeid med FN's høykommissær for flyktninger (UNHCR). Etter forslag fra Regjeringen fastsetter Stortinget hvert år en kvote for hvor mange overføringsflyktninger Norge kan ta imot. I 2007 er det 1000.

Organisation of Migration) kan personer få hjelp til å returnere til hjemlandet. Dette frivillige tilbakevendingsprogrammet bistår med hjelp til å finne bolig og jobb, og yter støtte til hjemreise og reetablering i hjemlandet. Man må ha bodd i Norge i mer enn tre måneder, og søknad om økonomisk støtte sendes til Utlendingsdirektoratets regionskontorer (UDI).

1.3 Historikk

Gjesdal kommune blir årlig anmodet av IMDI⁴ om å ta imot flyktninger. Kommunestyret avgjør hvor mange som kommer til kommunen. Den første anmodningen kommunen fikk var i 1987, men kommunen ba om å få vente til 1988 for å være best mulig forberedt. Det ble vedtatt å bosette 10 flyktninger i 1989. Anmodningene gikk på å ta imot et mindre antall flyktninger fra en eller flere nasjonaliteter. De fire første årene kom det kun personer fra Somalia.

Integreringsarbeid i Gjesdal kommune ble i denne perioden definert som hvordan forholdene ble tilrettelagt for at det skulle skje dialog mellom flyktningene og lokalbefolkningen. Arbeidet ble jevnlig evaluert med tanke på forsvarlig gjennomføring av bosetting av flyktninger. I de siste årene har dette arbeidet vært preget av innføringen av introduksjonsloven. (Kilder: Møtebøker for sosialstyret, møteprotokoll fra klientutvalget, samtale med daværende flyktningkonsulent)

1.4 Mål med prosjektet

Målet er å kartlegge flyktninger som har blitt bosatt i Gjesdal kommune i perioden 1989 – 2002. Vi vil kartlegge de langsiktige effektene av integreringsarbeidet med bosetting av flyktningene i perioden før introduksjonsloven ble innført 1.september 2004. Arbeidet består i å finne ut hvor mange personer fra hvilke nasjonaliteter som ble bosatt hvert år. Hvordan er aldersfordelingen i gruppen med tanke på hvor mange barn og voksne som kom? Hvor mange bor i kommunen og hvor mange har flyttet? Vi vil også undersøke hvor de har flyttet, og hvor mange som er utvandret.

Et annet mål med kartleggingen er å finne ut hvordan de klarer seg økonomisk og sosialt. Hva gjør flyktningene som ble bosatt i Gjesdal kommune i dag? Er de i jobb eller under utdanning? Hvor mange er aktive på arbeidsmarkedet, enten ved å være i jobb eller som arbeidssøkende? Det er i tillegg interessant å se hvor lang tid det tok fra ankomst til Gjesdal kommune til ansettelse i arbeidslivet. Sist, men ikke minst, spør vi etter det sosiale

⁴ UDI ble delt i to direktorat fra og med 01.01.2006. UDI behandler søknader om asyl, familiegjennforening etc., mens det nyopprettede IMDI har ansvar for bosetting, introduksjonsloven m.m.

nettverket og trivselen for flyktningene. Vi har ikke fokus på arbeid som er gjort i forhold til skole og barnehage.

1.5 Metode

Prosjektet er utført av to studenter ved sosionomstudiet ved Universitetet i Stavanger (UIS) som er i praksis på Ressurscenteret i Gjesdal kommune fra 10.01.07 – 15.06.07. Sammen med veiledere ved sosialkontoret har vi kommet frem til resultatene som blir lagt frem i denne rapporten. Kilder som er brukt er Det sentrale folkeregisteret, AA-registeret (Arbeidsregister), møtebøker fra sosialstyret, møteprotokoller fra klientutvalget, samtaler med tidligere flyktningkonsulenter og ansatte ved sosialkontoret, intervjuer med flyktninger som ble bosatt i den aktuelle perioden, UDI-lister og klientlister fra Oscar-programmet (sosialtjenestens datavare).

I tillegg til kartleggingsarbeidet har vi foretatt seks intervjuer med to representanter fra hver av gruppene fra Somalia, tidligere Jugoslavia og tidligere Sovjetunionen. Respondentene er tilfeldig valgt. Dette gir ingen målbar statistikk, til det er undersøkelsen for liten. Den er imidlertid med på å bekrefte eller avkrefte noe av det vi har funnet i kartleggingen av tidlig bosatte flyktninger.

Vi intervjuet to damer og fire menn. Fem personer kom i årene 1998 – 2001, og en kom tidlig på 90-tallet. Alderen er fordelt fra 25 – 50 år. Det vil si at alle kan være aktive på arbeidsmarkedet i dag. Fire bor i Gjesdal kommune, og to er flyttet til nærliggende kommuner. Alle har det til felles at de har måttet flykte fra sitt hjemland, og de kom sammen med noen av sine familiemedlemmer. De har også felles at de har bodd i flyktningmottak før de ble bosatt i Gjesdal kommune. Vi brukte en spørsmålsguide og dermed fikk alle de samme spørsmålene. Dette er mennesker som har en fortid med mange vanskelige og vonde opplevelser. Vi ga uttrykk for at dette var vi klar over, og at det kunne vært interessant å høre deres historier, men at vi, i denne undersøkelsen skulle stille spørsmål knyttet til tiden etter at de kom til Gjesdal kommune. Noen besøkte vi hjemme, og andre kom på kontoret.

1.6 Mulige feilkilder

Etter gjennomgang av opplysninger fra folkeregisteret og AA-registeret, kan det forekomme misforhold mellom årstall, for eksempel mellom registreringsdato i folkeregisteret og første ansettelsesdato i arbeid. Ved gjennomgang av AA-registeret ser vi også at det kan ta tid med innmelding og utmelding. Vi har i noen tilfeller brukt sosialtjenestens opplysninger som oppdatert kilde.

Angående inntektskilde, for eksempel om de jobber, mottar sosialhjelp, trygd eller om de studerer, så er kilden AA-registeret, trygdekontoret og folkeregisteret. Muntlige kilder ved sosialkontoret har også vært til hjelp her. I noen tilfeller har det ikke vært mulig å finne informasjon. Dette er dermed blitt stående ubesvart.

Oscar-programmet er et dataprogram som sosialkontoret bruker, og ble tatt i bruk i 1992. Dette førte til at de tidligste flyktningene ble registrert med ankomst i 1992. Denne kilden stemmer derfor ikke. Vi har brukt tidligere flyktningkonsulenter, samt sosialtjenesten og møteprotokoller fra klientutvalget som hjelp for å finne de 13 første som er registrert med ankomst kommunen i 1989 og 1990.

Barn som ble født i mottak blir også regnet som flyktninger. Dette gjelder kun noen få. Vi har ikke hatt nok kilder til å kartlegge disse, og dette gjør at det eksakte tallet på flyktninger kan være feil.

1.7 Styringsgruppen

Sosialleder Eldbjørg Tolo

Flyktningkonsulent Siri E. Espeland

Prosjektgruppen

Brit Helen Torkildsen

Tove Landa Særsten

2. Bosetting

I perioden 1989 – 2002 ble det bosatt⁵ totalt 171 personer. De kommer fra følgende land; Somalia, Etiopia, Kenya, Sierra-Leone, Armenia, Kasakhstan, Russland, Ukraina, Hvite-russland, Bosnia, Jugoslavia, Kroatia og andre. Vi har valgt å samle landene i tre regioner. Disse ble ”Somalia”, ”tidligere Jugoslavia” og ”tidligere Sovjetunionen”. Personer med statsborgerskap fra Etiopia, Kenya og Sierra-Leone antas å egentlig være somaliere som har vært i andre land da de fikk reisedokumenter. Vi har derfor samlet dem i kategorien ”Somalia.”

Angående tidligere Jugoslavia og tidligere Sovjetunionen er det bosatt personer fra forskjellige deler av samme konfliktområde, som i dag er delt opp i selvstendige stater. Det viser seg også at fra enkelte av disse landene er det bosatt svært få personer, slik at de vil kunne være lett gjenkjennelige i rapporten ved opplysninger om opprinnelseslandet.

2.1 Årstall for bosetting av ulike nasjonaliteter⁶

Bosettingsår	Somalia	tidligere Jugoslavia	tidligere Sovjetunionen	Andre	Totalt
1989	6	0	0	0	6
1990	8	0	0	0	8
1991	7	0	0	0	7
1992	5	0	0	0	5
1993	1	4	0	0	5
1994	5	16	0	0	21
1995	0	14	0	0	14
1996	0	2	0	0	2
1999	15	28	0	1	44
2000	7	8	0	0	15
2001	5	2	12	0	19
2002	3	1	21	0	25
Totalt	62	75	33	1	171

Den aktuelle perioden kan deles opp i to mindre perioder. Den første perioden varte fra 1989 til 1996. I denne perioden ble det bosatt to nasjonaliteter med et gjennomsnitt på 12,75 personer pr. år. I den andre perioden, 1999 til 2002, ble det bosatt tre nasjonaliteter med et

⁵ Bosetting er en betegnelse på det som skjer når en flyktning er innvilget oppholdstillatelse i Norge (enten som flyktning, av beskyttelsesgrunner eller av humanitære grunner) og flytter ut av statlige mottak og blir innbygger i en kommune. Overføringsflyktninger kommer direkte til Norge og bosettes i en kommune uten å være innom statlige mottak først. Når flyktninger kommer til kommunen møtes de av flyktningkonsulenten. Kommunen har da fremskaffet bolig.

⁶ Bosatte fra 2003-2007. Dette omfatter sekundærflyttinger og familiegjenforeninger. Følgende tall viser hvor mange de ulike årene: 2003-13, 2004-14, 2005-21, 2006-28 og 2007-7 (Pr. 15.05.07).

gjennomsnitt på 25,75 personer. Somaliere er bosatt i kommunen i ti av de fjorten årene som prosjektet omfatter, med et opphold i årene fra og med 1995 til og med 1998. Totalt har vi kommet fram til at det er bosatt 62 personer fra Somalia. I den andre perioden ble det bosatt flyktninger fra fire landområder; Midtøsten, Somalia, tidligere Jugoslavia og tidligere Sovjetunionen. Sistnevnte gruppe kom først i 2001 og 2002, og utgjorde 33 personer. Tabellen under punkt 2.1 viser at de første fra tidligere Jugoslavia kom i 1993. De ble etter hvert den største gruppen i Gjesdal kommune med totalt 75 personer.

I intervjuene med de personene som ble bosatt i ovennevnte periode, stilte vi spørsmål knyttet til bolig og informasjon da de kom til Gjesdal kommune.

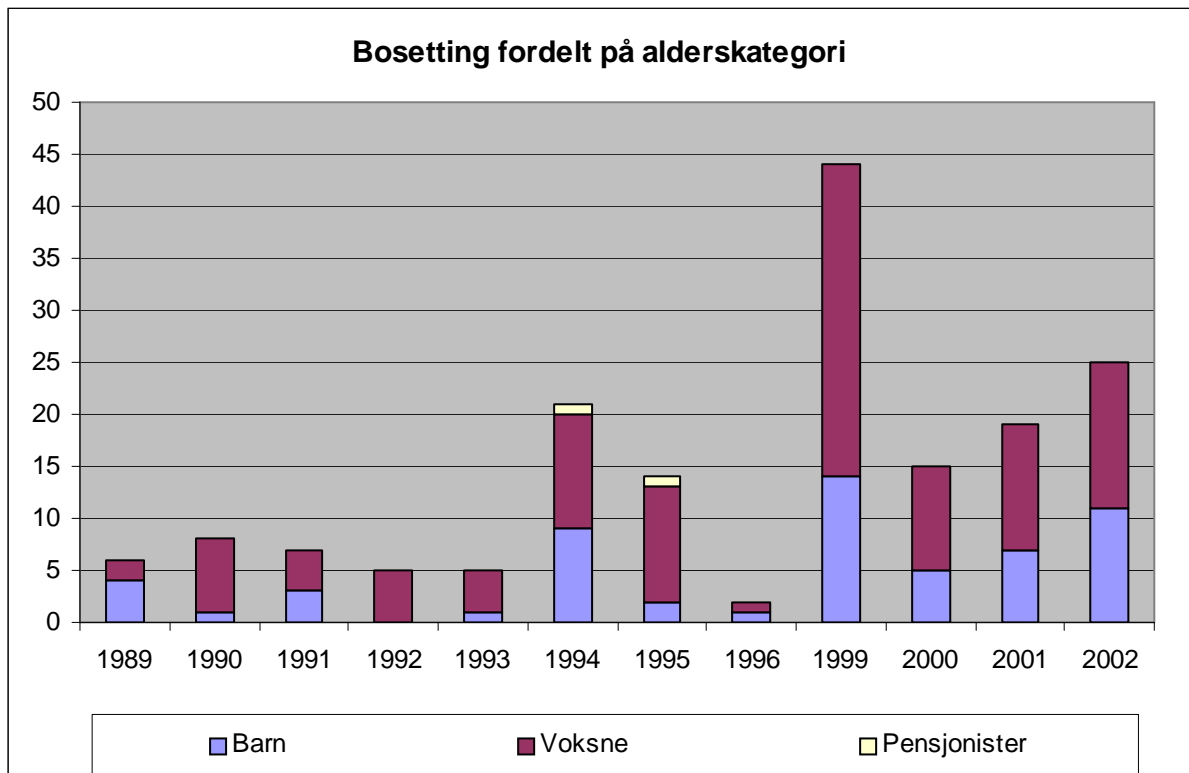
Bolig

Alle som kom til kommunen fikk tildelt bolig. Denne var klargjort før de kom. Det var noe ulikt om boligen var privat eid, eller om det var kommunal bolig. De fleste leide kommunal bolig da de kom til Gjesdal. En forteller at hun siden kjøpte boligen av kommunen, hvor hun fortsatt bor. Videre ser vi at to eier enebolig, en leier kommunal bolig i en av nabokommunene og to leier privat.

Informasjon

De fleste av de vi intervjuet var godt fornøyd med informasjonen de fikk da de kom til Gjesdal kommune. Følgende utsagn sier noe om dette: *"Vi fikk god service og god støtte fra kommunen."* *"Vi fikk god oppfølging."* *"Vi oppsøkte ikke sosialkontoret så ofte, men fikk god hjelp da vi trengte det."* *"Hvis jeg spurte, fikk jeg svar."* *"Jeg fikk ikke nok informasjon i begynnelsen. Jeg fikk vite hva jeg skulle gjøre, men jeg trengte å forstå systemet."* *"Det er vanskelig å forstå systemene i Norge."* Alle vi snakket med gav uttrykk for at det norske systemet er vanskelig å forstå, og at det er en tidkrevende prosess.

2.2 Bosetting og aldersfordeling

Det ble bosatt både familier og enslige voksne. Den totale aldersfordelingen på hele gruppen vises på figuren ovenfor. Vi har laget tre kategorier i forhold til alder ved bosettingen. Av totalt 171 personer var 58 barn. De kom i følge med en eller begge foreldrene og var under 18 år. Vi ser at det er bosatt flest voksne over 18 år som var i yrkesaktiv alder. I 1992 viser det seg at bare voksne ble bosatt. I brev fra flyktningkonsulenten til rådmannen 18. juni 1991 forstår vi at bosettingen ble konsentrert på familiegjennforening dette året. Pensjonistene som ble bosatt, kom i 1994 og 1995.

Vi gjør regning med at fødselsdatoene er riktige i vår statistikk. Det kan hende at noen kom til landet uten identitetspapirer, og har dermed fått en fiktiv fødselsdato for å få personnummer i folkeregisteret. Til tross for dette mener vi at personene er plassert i riktig alderskategori i statistikken. Det er vanskelig å si det eksakte antall familier som kom i perioden. Med både familier som er registrert samlet og de som fikk familiegjennforening anslår vi antallet på ca. 50. 29 familier har fått barn etter bosettingen. I vår statistikk kom vi fram til 62 barn, men dette viser ikke igjen i diagrammene. Elleve av familiene bor i Gjesdal kommune i dag.

Barn

Kommunen jobber aktivt for at barnehage og skole skal være på plass ved bosetting av flyktninger. Barna er en prioritert gruppe. Dette er, som nevnt i punkt 1.4 ikke fokus i rapporten. Det er ikke bosatt enslige mindreårige⁷ i kommunen.

I intervjuene hadde vi imidlertid spørsmål innenfor temaet integrering av barna. Vi fikk varierte svar fordi det bare var tre av respondentene som hadde barn i skolepliktig alder. De tre andre hadde ikke barn, eller barna var voksne.

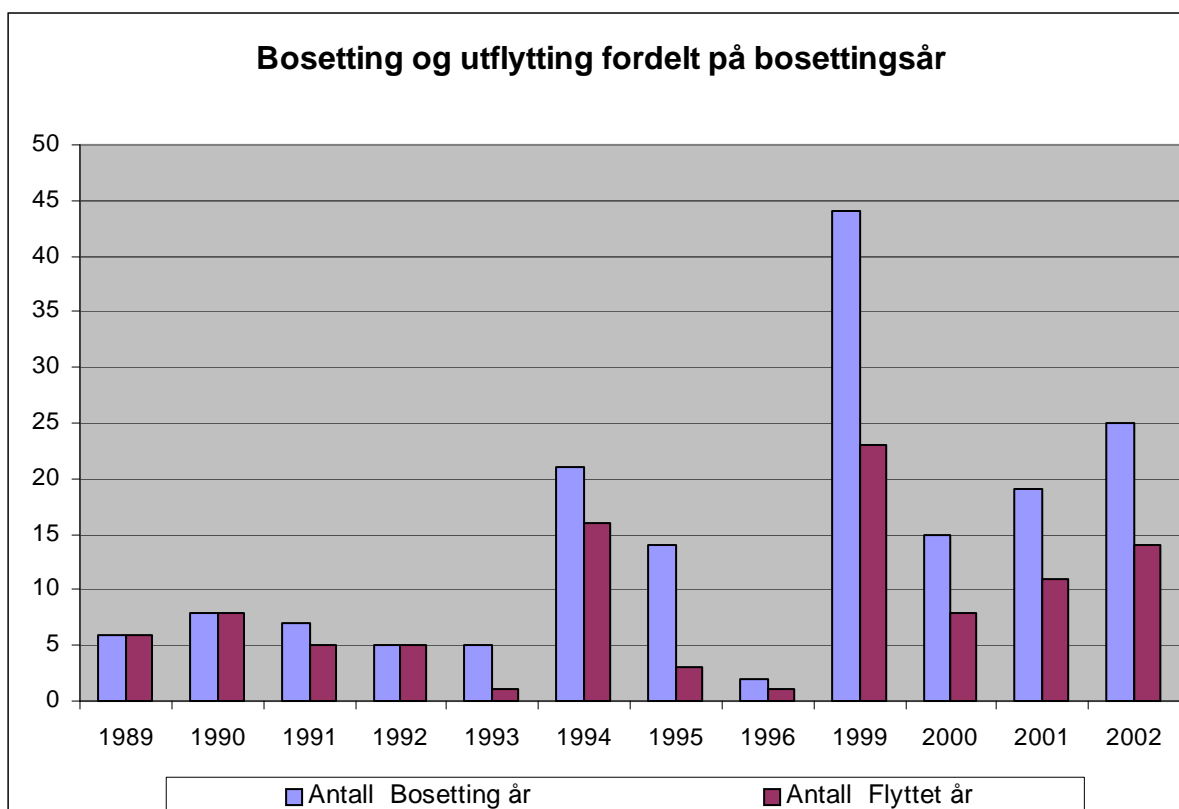
Vi spurte om barna trives på skolen og fikk svar som indikerer dette. *"Ja, de trives."* *"De trives godt."* *"Ungene har stort sett hatt det greitt på skolen."* Noen av barna hadde fått bemerkninger på grunn av hudfargen og ble av og til plaget. Barnas foreldre hadde tatt kontakt med skolen angående problemet, og opplevde at skolen gjorde noe med det og plagingen tok slutt. *"Jeg kjente det var trygt."* De tre respondentene som ikke hadde barn i skolepliktig alder viste seg likevel engasjerte i spørsmålene om barna. *"I hjemlandet er det strengt, her kan barna slappe av."* *"Datteren min er voksen, hun går på skole hele tiden."* *"Det ser ut som om de trives, og de er med på det meste som skjer på skolen."*

De vi spurte kunne ramse opp flere fritidsaktiviteter som barna deltar i, for eksempel fotball, helsestudio, dans, svømming, turn og muslimsk forening. Det ble også nevnt at barna begynner ofte på aktiviteter, for så å slutte etter noen ganger. *"Når slikt skjer er det dyrt å betale kontingenten."* Vedrørende organiserte fritidsaktiviteter kan det virke som at foreldrene støtter opp om det. Samtidig var noen også opptatt av å organisere dem inn i egen kulturs aktiviteter. En av dem som ikke hadde barn selv mente at aktivitetstilbud kunne forbedres generelt for ungdom som viser tendenser til atferdsvansker. På spørsmål om hvem de leker med på fritiden svarte de at de leker med norske barn, både nabobarn og venner fra skolen. Noen svarte også at *"det er bare norske barn for dem å leke med."* Vi fikk inntrykk av at alle har venner.

⁷ Enslige mindreårige er barn under 18 år som ikke har foreldre eller andre med foreldreansvar, verken i Norge eller på kjent adresse i et annet land. Barnet kan være asylsøker eller etterlatt her av voksne.

3. Flyttemønster etter bosetting

Mange av flyktningene som ble bosatt i Gjesdal kommune i perioden 1989 – 2002, har flyttet fra kommunen. Av totalt 171, har 101 flyttet, noe som utgjør 59 %. Det vil si at 70 bor fortsatt i kommunen. I tillegg til disse 70 som her refereres til, bor det 16 barn som er født i Norge, og som ikke anses som flyktninger i prosjektet. Diagrammet nedenfor viser hvor mange som ble bosatt de ulike årene, og hvor mange av dem som per i dag har flyttet igjen. Ingen av de første flyktningene som kom i 1989, 1990 og 1992 bor fortsatt i kommunen. Diagrammet viser ikke hvilke årstall de flyttet. Fra 1989 til 1996 ble det bosatt 68 personer, hvorav 33,8 % bor i kommunen. Til sammenligning er det bosatt 103 personer i tidsrommet fra 1999 til 2002 hvorav 47 % bor i kommunen. Mange av de som ble bosatt fra 1993 – 2002 er blitt boende, men antallet varierer fra år til år. Av alle som kom i første periode var 47% av somalisk bakgrunn, mens i andre periode var det 28 % med denne nasjonaliteten. Ved nærmere beregninger av den totale perioden viser det seg at over halvparten fra tidligere Jugoslavia og tidligere Sovjetunionen er blitt boende, mens av somaliere er det bare 3 % som er igjen i kommunen. I 1999 kom det 28 fra tidligere Jugoslavia og 15 fra Somalia. Alle de 15 fra Somalia har flyttet, mens de fleste fra tidligere Jugoslavia bor fortsatt i Gjedal.

3.1 Hvor har de flyttet?

Av de 101 som har flyttet, er 58 flyttet til nærliggende kommuner. 22 er flyttet til Østlandet, 4 til Kristiansand, 2 til ukjent adresse, og 15 er utvandret. Tabellen nedenfor viser hvilken nasjonalitet de representerer, og til hvilken kommune de har flyttet:

Bokommune	tidligere Jugoslavia	tidligere Sovjetunionen	Somalia	Andre	Totalt
Askim	1				1
Drammen			3		3
Fredrikstad			4		4
Gjesdal	51	17	2		70
Horten			1		1
Hå	1				1
Klepp		3	4		7
Kristiansand	3		1		4
Moss			2		2
Oslo	1	2	4		7
Oslo			1		1
Rakkestad			1		1
Sandnes	11	7	4	1	23
Sperret adresse			2		2
Stavanger	3	1	14		18
Time		3			3
Vestby			2		2
Sola			6		6
Utvandret	4		11		15
Totalt	75	33	62	1	171

Av flyktninger som ble bosatt i perioden 1989 – 2002, bor det i Gjesdal kommune pr. i dag 2 fra Somalia, 17 fra tidligere Sovjetunionen, og 51 fra tidligere Jugoslavia. I tillegg til dette kommer barn født i Norge.

3.2 Bosetting og fraflytting

Prosjektet har bestått i å kartlegge hvordan det har gått med flyktninger som er kommet til Gjesdal kommune fra 1989 – 2002. Vi har sett at mange av de bosatte har flyttet igjen. Noen flyttet fort. Dette kan ha sin forklaring i at familie og venner bodde andre steder, eller at det har vært vanskelig å få seg jobb.

60 somaliere flyttet fra Gjesdal i perioden, og i begynnelsen flyttet de til Østlandet (18). På Østlandet fantes det allerede en etablert somalisk gruppe. Senere år har mange også flyttet til Stavanger og omegn (28).

Det viser seg at på landsbasis er personer fra Somalia en utfordring for integreringsarbeidet. Det er vanskelig for mange å få jobb. Av de som har vært i Norge mindre enn fem år er det bare 28 % som har lønnet arbeid. For de som har bodd i Norge siden slutten av 1980 – årene viser statistikken at ca. 40 % har jobb. Det har vært vanskelig å skaffe seg utdanning i hjemlandet på grunn av borgerkrig. En annen faktor kan også være at de som har høyere utdanning er relatert til yrker som ikke finnes i Norge. Det kan være at denne tendensen om muligheter på arbeidsmarkedet også gjør seg gjeldende i Gjesdal kommune når det gjelder sysselsetting av somaliere. En av respondentene i undersøkelsen stilte spørsmål ved hvor mange somaliere som har fått jobb i kommunen. Dette spørsmålet ble stilt på grunnlag av egne og andres erfaringer.

På landsbasis viser statistikker at somaliere også har problemer med å finne egen bolig. Det forklares med at det er generell liten opplæring i å orientere seg i boligmarkedet og hvordan en tilpasser seg et norsk bomiljø, (Siyad, Ahmed A. m.fl. (2006), "Somaliere i Norge"). Det er kjent at boligmarkedet i Gjesdal kommune til tider er svært vanskelig både privat og kommunalt, noe som kan slå spesielt dårlig ut for somaliere.

Gjennom samtalene er det kommet fram utsagn som indikerer at somaliske barn kan ha vansker i forhold til andre barn når det gjelder mobbing. Tre av respondentenes svar gav indikasjon på dette. To hadde egne erfaringer med at barna hadde vanskeligheter og en gav uttalelser ut fra hva vedkommende hadde observert.

Fra 1996 – 1999 var det totalt ni som flyttet, og de neste årene hadde vi en nokså jevn fraflytting med gjennomsnitt på ca. seks personer årlig. Unntak er årene 2002, 2003 og 2006 da det flyttet henholdsvis 14, 11 og 16. Alle de 16 som flyttet i 2006 flyttet til nærliggende kommuner.

En annen forklaring på at mange av de tidligste bosatte har flyttet, kan være at det var færre restriksjoner på sekundærflyttinger⁸. Etter hvert ble det vanskeligere å flytte hvis man ikke kunne forsørge seg selv.

I 2001 og 2002 ble det bosatt tre flyktninger fra tidligere Jugoslavia, åtte fra Somalia og 33 fra tidligere Sovjetunionen. Av de sistnevnte bor halvparten fortsatt i Gjesdal kommune. Fra tidligere Jugoslavia bor 51 av 75 tidligere bosatte i kommunen. De resterende fra disse to gruppene er flyttet til nærliggende kommuner.

⁸ Hvis flytting fra en kommune til en annen skjer innen 5 år etter bosetting, kalles dette sekundærflytting. Integreringstilskuddet reguleres da mellom kommunene. Kommunene godtar som regel ikke sekundærbosettinger med mindre personene er økonomisk uavhengige og ordner bolig selv.

Det har også vært tilflytting til Gjesdal fra andre kommuner. Antallet på førstegangsbosatte, familieegjenforeninger sekundærbosatte har ikke vært mulig å skille på grunn av manglende informasjon. I tillegg kan det bo sekundærbosatte i kommunen uten at vi er klar over det. Sekundærbosatte skal klare seg selv økonomisk og har ofte ingen kontakt med sosialtjenesten.

3.3 Utvandring

Av 171 bosatte flyktninger i perioden 1989 –2002, er det 15 som er registrert utvandret. En del av norsk flyktningpolitikk er at en aktivt skal legge til rette for at flyktninger kan vende tilbake til sine hjemland. I intervjuene som er foretatt kommer det frem ulike tanker om det å vende tilbake. Mange gir uttrykk for å være godt integrert i Norge, og av den grunn synes det er uaktuelt å reise tilbake. Grunnene til at få har vendt tilbake kan være mange. For de fleste vil situasjonen i hjemlandet gjøre det umulig å flytte tilbake. Trygghet og trivsel for barna kan også være en medvirkende årsak til at mange blir boende i Norge. Norge er et velstandssamfunn, og de har det godt her.

Noen gav uttrykk for en lengsel etter en gang å vende tilbake til der de har sine røtter. Svarene fra intervjuene viste at båndene til opprinnelseslandet forblir sterke. *"... en mangler jo slektninger og venner."* *"Kulturen er en annen her...."* *"Nå har jeg vært her en stund og folk kjenner meg...men jeg vil ikke begraves her."* *"Jeg er respektert i min familie i hjemlandet, men min nærmeste familie er her."* Svarene indikerte imidlertid alt fra å kunne reise hjem hvis det ble mulig, til at det aldri ville bli aktuelt. *"Hvis problemet forsvinner, da er det best å være der."* Noen svar gav oss en klar fornemmelse av at de slår nye røtter her. *"Når vi er her gleder vi oss til å reise "hjem" på ferie og etter noen uker gleder vi oss til å reise "hjem" til Norge."* Grunner som ble gitt for valg om å bli her var at barna ble født her. De går på skole og får venner i Norge. Noen har, eller søker norsk statsborgerskap. Følgende utsagn sier også noe om deres tanker om å bo i Norge: *"Jeg lengter ikke tilbake."* *"Her får jeg være menneske...."* *"Når en har jobb og full lønn er det godt å være her."*

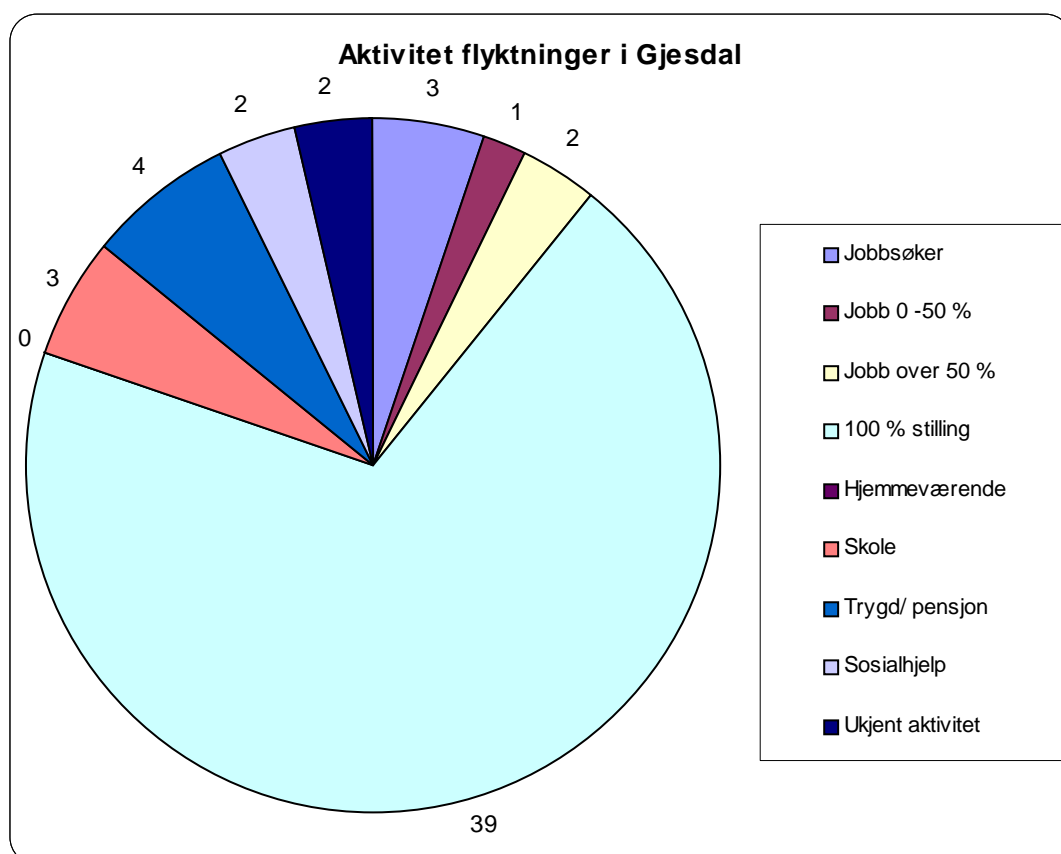
Det er usikkert hvor de som er utvandret har flyttet til, da vi ikke har tilgang til denne informasjonen.

4. Arbeid og aktivitet

Av de 171 flyktingene som har blitt bosatt i Gjesdal kommune, er det, som tidligere sagt, 70 som fortsatt bor her. Det er 15 barn. Av 55 personer som er i yrkesaktiv alder, er det 42 som er i arbeid. Av de 42 er 39 i full stilling. De resterende 13 er fordelt på ulike andre kategorier som tabellen nedenfor viser.

4.1 Hvilken inntektskilde har flyktinger som er bosatt i Gjesdal kommune?

Under arbeidet delte vi opp aktivitetene i ni kategorier, der iblant ”hjemmeværende” som er registrert med antall null. Vi antar at noen er hjemmeværende, men disse kan være registrert med ”ukjent aktivitet”, eller ”trygd/pensjon”, da de for eksempel mottar fødselspenger. En person er registrert dobbelt i diagrammet, da vedkommende står oppført som både sosialhjelpsmottaker og jobbsøker. Ut fra denne kartleggingen, ser vi at kun to mottar sosialhjelp, og fire mottar trygdeytelser (Kilde: AA-registeret, NAV Trygd).

Veien til arbeidslivet varierer individuelt avhengig av utdanning, språkkunnskaper, personlighet, motivasjon og nettverk. For noen tar det lang tid, mens andre får jobb raskt. Ut fra registrerte data gir dette følgende resultat:

Gjennomsnitt antall dager fra bosetting til sysselsetting er beregnet til 869 dager eller 2,4 år.

Gjennom intervjuene fikk vi følgende opplysninger angående arbeid og aktivitet:

Samtlige av respondentene har kontakt med arbeidslivet. Tre er i 100 % stilling. Dette er yrker som består av allsidige oppgaver, alt fra arbeid med barn til IT. En er i en rehabiliteringsfase hvor han etter flere år i full jobb utforsker nye muligheter. To personer jobber 60 %. Den ene går i skrivende stund over i ny 100 % stilling. Vi får inntrykk av at den største motivasjonsfaktoren for å være i jobb er å være økonomisk selvstendig. Følgende utsagn viser dette: *"Vi fikk penger fra kommunen, men jobb gir større frihet."*

De fem som er i jobb sa også en del om trivsel på arbeidsplassen. Tre nevnte erfaringer med mistriksel på tidligere arbeidsplasser. Da handlet det mest om uoversiktlige oppgaver og konflikter. Alle uttrykte at de i dag trives på arbeidsplassen. Noen oppgav grunner for trivsel på arbeidsplassen som variasjon og forutsigbarhet i arbeidsoppgavene, og kontakt med mennesker og kollegaer. *"Det er en allsidig jobb med forskjellige oppgaver og jeg har kontakt med andre mennesker."* *"Jeg er med kollegaer på studietur."* *"Det er viktig med 100% stilling og at arbeidet utføres på et sted."* Spørsmål om hvor lang tid det tok fra bosetting til ansettelse i arbeidslivet, gav følgende svar: Av de tre som kom til Gjesdal kommune gjennom sekundærflyttinger hadde, enten vedkommende selv eller ektefellen, jobbtilbud før de flyttet hit. Det vil si at husstanden var selvforsørget gjennom lønnet arbeid. De hadde ingen erfaring med sosialtjenesten. De hadde bare kontakt med flyktningkonsulenten når det var behov for konkret informasjon, da de hadde fått den informasjonen de trengte i den første bosettingskommunen. Når de flyttet til en annen kommune, måtte de ha et konkret jobbtilbud. *"Ellers ville ikke kommunen ta imot oss."* En var forsørget av ektefellen de første månedene før vedkommende fikk egen lønnsinntekt. En annen hadde lønnet arbeid i hjemmet noen år før ansettelse i jobb utenfor hjemmet.

For dem som ble bosatt i Gjesdal kommune for første gang, var veien til lønnet arbeid noe annerledes. Her var det store forskjeller i tiltak. Eksempler fra respondentene var alt fra språkpraksisplass og arbeidspraksis, til tre år med utdanning samtidig med tolketjenester.

Tiden mellom bosettingen og arbeid varierte mellom et drøyt halvt år til fire år. Eksempler på svar vi fikk: *"Jeg kom til Gjesdal i juni. Om høsten begynte jeg på språkpraksis på ungdomsskolen. Etter ett år fikk jeg praksisplass via Aetat."* *"Det tok ikke lang tid. Jeg husker ikke helt, men kanskje ett år, - pluss, minus."* *"Det tok nesten fire år før jeg fikk jobb."* Motivasjonen for å komme i arbeid er høy. To nevnte at lønn gir større frihet, men alle presiserte at det var viktig å trives på arbeidsplassen. Viktige trivselsfaktorer på jobb er ordnede forhold og kontakt med mennesker.

4.2 Arbeids- og boligsituasjon

Noe av forklaringen til flytting kan ses i sammenheng med arbeidsmarked og boligmarked i kommunen. Noen har flyttet på grunn av at de arbeider i andre kommuner, eller at det har vært vanskelig å få jobb i Gjesdal. Dette kom frem i intervjuene.

Regjeringens mål for boligpolitikken er at alle skal kunne disponere en god bolig i et godt bomiljø. Det er kommunen som har ansvar for å sikre at vanskeligstilte har et botilbud. Individuelle vurderinger gjør at tilskuddsordninger for å kjøpe egen bolig kan variere fra kommune til kommune. Tilgang til boliger varierer også ut fra størrelsen på kommunen. Økende boligpriser i Gjesdal kommune har medført at vanskeligstilte har hatt problemer med å skaffe seg bolig, både til eie og leie. Behovet for bolig har vært, og er større enn det som kan fremskaffes.

4.3 Utdanning og kompetanse

Utdanning og kompetanse er vesentlige faktorer på arbeidsmarkedet. Dette gjelder både for nordmenn og innvandrere. Det har vist seg å være vanskelig for noen å få godkjent høyere utdanning fra utlandet når de kommer til Norge.

Alle respondentene fikk spørsmål om de hadde utdanning før de kom til Norge. Av dem vi snakket med var det to som hadde to til fire år på høyskole eller universitet. Den ene leverte vitnemålet til NOKUT⁹ og fikk tilbakemelding at han trenger bare 30 studiepoeng til for å få norsk tittel i faget. Den andre hadde ikke et fullført studie. To andre var fagutdannet som henholdsvis servitør og fotograf. To var så unge da de kom til Norge at de ikke hadde fått utdanning. Det var heller ikke tilbud om utdanning, eller det var dårlig organiserte skoler i området de kom fra. Noen eksempler på svar fra de vi intervjuet: *"Jeg giftet meg tidlig."* *"I tiden rett etter krigen var ikke skolene godt organiserte heller."*

⁹ Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen. – NOKUT kan gi en generell godkjenning av utenlandsk høyere utdanning.

Et spørsmål var om de har fått brukt utdanningen sin, og om deres ressurser blir nyttet i Norge. Samtlige av de fire som hadde utdanning før de kom til Norge, jobber med noe annet i dag. Det tyder på at de har større motivasjonen til å jobbe med annet enn det de er utdannet til. *"Det er vanskelig å få brukt utdanningen her. Jeg har heller ikke prøvd."* *"Det var vanskelig å jobbe med det jeg er utdannet til når jeg ikke snakket norsk."* *"Jeg ser på arbeidet som jeg har nå som hjelp til mennesker."* *"Hvis jeg skal studere, må det bli noe innen IT."* Som nevnt ovenfor har en tatt utdanning etter bosetting, og en annen jobber mot å bli egen næringsdrivende. Fire av respondentene har tanker om videre skolegang i fremtiden: *"Jeg trenger bare et halvt år på skole..."* *"Jeg har lyst til å studere historie."* *"Jeg har ønsker for fremtiden... , når barna blir større..."*

4.4 Hvor arbeider de som bor i Gjesdal kommune?

25 av de 42 som er i arbeid, har sitt arbeid innenfor kommunens grenser. De resterende 17 jobber i nærliggende kommuner.

Følgende tabell viser dette:

Kommune	Antall
Gjesdal	25
Stavanger	4
Sandnes	5
Sola	3
Nærbø	2
Time	2
Klepp	1

De som jobber i Gjesdal kommune er ansatt på følgende arbeidsplasser:

Arbeidsgiver	Antall
Gjesdal spinneri	3
Gjesdal kommune	8
Gilje Tre	7
Bygg Engros	1
Goman Bakeriet	1
Espeland Ådne AS	3
Skredderbygg AS	1
Norstell AS	1

5. Andre integreringsfaktorer

Det er ulike faktorer som er sentrale i integrering av flyktninger. Vi har sett på viktigheten av å bli økonomisk selvstendig. Videre skal vi se at språk, bolig, trivsel, sammen med arbeid er nødvendig for å bli en del av en ny kultur, og å kunne lykkes i et nytt samfunn.

5.1 Språk

Når det gjelder integreringsarbeid er det viktig å legge til rette for at den enkelte får mulighet til å tilegne seg språket. Et av spørsmålene til de vi intervjuet var om det var vanskelig å tilegne seg det norske språket. Alle har gått på norskopplæring. Flere sa at i tillegg til norskopplæringen hadde de egne strategier som å praktisere språket i hverdagen, lese reklame og ved å benytte tekst-TV (side 777) når de så TV. Tre av respondentene kunne godt engelsk fra før og de fant stor hjelp i å skaffe seg engelsk-norsk ordbok. Noen skjønte ikke at de ikke kunne begynne å arbeide med en gang. De syntes det var sløsing med tid å gå på norskopplæring, men de har forstått viktigheten av det i ettertid.

Språk og kultur henger sammen. Ingen har hatt store problemer i hverdagen på grunn av ulikt språk, men et par har opplevd noen mindre misforståelser. En fortalte at når betjeningen i butikken forstod at de ikke var norske, fulgte de etter dem til de var ute. En norsksomalier forklarte hvordan ”ja” ble brukt på somalisk. Der brukes ”ja” når en ikke har forstått, og oppfordrer den andre til å snakke mer. I den første tiden i Norge hadde vedkommende en samtale med en statsansatt, og skjønte at hun oppfattet ”ja” som forstått. En annen somalier som kunne engelsk kom til unnsetning og hjalp med å oppklare misforståelsen som var i ferd med å oppstå.

En av respondentene fortalte at barna snakker bare norsk når de er ute, men hjemme snakker de sitt eget språk. Forklaringen på det var at når de reiser til besteforeldrene må de kunne snakke sammen. På denne måten blir barna tospråklige.

5.2 Nettverk og trivsel

Trivsel er vanskelig å måle ut fra det vi har registrert, men intervjuene kan si oss noe om det. På spørsmål om hvem de har mest kontakt med nå, og hvordan de ble kjent, svarte halvparten umiddelbart at de har mest kontakt med nordmenn. To av dem har kontakt med personer både fra tidligere bosettingskommune og Gjesdal kommune. Vi får inntrykk av at det er viktig å ha kontakt både med nordmenn og egne landsmenn. En nevnte særskilt at selv om han har regelmessig kontakt med sine egne landsmenn, er det viktig å oppsøke steder der

en også møter andre, uavhengig av nasjonalitet. Tre nevnte at de har kontakt med flere nasjonaliteter, også i nærliggende kommuner.

Flere omtalte kontakten med nåværende og tidligere naboer som vennekontakt. *"Jeg har god kontakt med de tidligere naboene. De er norske."* *"Jeg har god kontakt med nabolaget."* Noen har nylig flyttet og for tiden hilser de på naboer uten noe videre kontakt.

På spørsmål om de viktigste arenaene for kontakten med nordmenn, ble foruten naboene, også arbeidsplassen og kirken nevnt. Norskopplæringen er den eneste klare arenaen som ble nevnt for kontakt med andre nasjonaliteter.

På spørsmål om hvem de kontakter for å få hjelp hvis en akutt situasjon skulle oppstå, kunne flere svare med konkrete erfaringer, for eksempel å finne fram i byen, akutt sykdom, innleggelse på sykehus, barnefødsel, dødsfall og husbrann. *"Jeg ringer nordmenn først."* *"Da ringer jeg alltid naboen."* *"Jeg ringer de gamle naboene. De kan jeg ringe til om natten!"* Noen fortalte at naboer og kjentfolk aktivt tilbyr hjelp når akutte situasjoner oppstår. *"Familien i hjemlandet er langt borte. Folk herifra kom og sa de ville hjelpe."* *"Jeg var svært syk etter en reise. Da kom N.N. og fikk meg på sykehus."*

Svarene viser en tendens til stor tillit til nordmenn de kjenner og har regelmessig kontakt med. I motsetning til hjemlandets systemer har de mer tillit til kvaliteten og rettferdigheten i det norske systemet. *"Her i Norge tenker de hundre tanker før de handler."*

Jevnt over uttrykker respondentene at de trives med å bo i kommunen. *"Jeg trives godt på Ålgård."* *"Jeg har det greitt, og trives godt. Jeg har jobb og alt jeg trenger."* *"I Gjesdal er det gode mennesker, og fin natur."* *"Jeg trives godt, men ikke når det lukter om våren!"* *"Ålgård er det stedet vi har bodd lengst etter at vi flyktet. Her er det flere folk og mye som skjer."* *"I hjemlandet oppsøker man ikke frivillig politiet, så jeg var overrasket over å se en politimann smile."*

Etter alle disse og flere lovord om kommunen spurte vi likevel om de ønsket at noe skulle være annerledes og fem av respondentene viste engasjement. *"Det skulle vært kjøreskole på Ålgård! Og det kunne vært en handlegate slik som i Sandnes."* *"Jeg skulle ønske at de somaliske som kommunen tar imot blir værende."* *"Bomstasjonen skulle vært fjernet."*

6. Konklusjon

Gjesdal kommune har fra 1989 – 2002 bosatt flyktninger fra Somalia, tidligere Jugoslavia og tidligere Sovjetunionen. Antall hvert år har variert fra 0 – 44 personer. Totalt ble det bosatt 171 personer, hvorav 70 fortsatt bor i kommunen.

Målet med dette prosjektet var å finne ut hvordan det har gått med flyktninger bosatt i denne perioden. De fleste som fortsatt bor i Gjesdal kommune er fra tidligere Jugoslavia, sammen med noen fra tidligere Sovjetunionen, og noen få fra Somalia. De fleste har flyttet, og mange til nærliggende kommuner. Av de som kom fra Somalia, har mange flyttet til Østlandet. Av 171 bosatte flyktninger i denne perioden, er det kun 15 som har utvandret.

Flesteparten av de som fortsatt bor i Gjesdal kommune er økonomisk og sosialt selvstendige. Av de 70 som bor i Gjesdal, er 42 i arbeid, 15 barn, og de resterende er fordelt på ulike andre kategorier. Vi har også sett at over halvparten av de som bor i kommunen, har sitt arbeid i Gjesdal.

Gjennom intervjuene har vi hørt flyktingenes egen historie om hvordan de har det etter at de kom til Gjesdal kommune. De gir uttrykk for å ha klart seg godt når det gjelder tilegnelse av viktige integreringsfaktorer. Mange eier egen bolig, mens andre leier privat. De fleste er i arbeid, og få mottar sosialhjelp eller andre ytelser. Det kommer også frem at de har tilegnet seg språket, og at dette ikke har gitt dem altfor store utfordringer. Informasjonen de fikk da de ankom kommunen var de stort sett fornøyd med. Barna trives og har det, for det meste, bra på skole og blant venner. Mange gir uttrykk for at de har et godt nettverk. De har venner både blant nordmenn og fra andre nasjonaliteter. Som vi tidligere har nevnt har somaliere hatt de største utfordringene når det gjelder integrering i arbeidslivet og i lokalsamfunnet.

Vi har sett viktigheten av å legge forholdene godt til rette for flyktingene slik at de trives i kommunen, blir økonomisk og sosialt selvstendige, og ønsker å bli værende. Gjennom erfaring er Norge blitt bedre i integreringsarbeid. Flyktingene har fått større sikkerhet de senere årene, i form av introduksjonsloven. Likevel vil det alltid være en utfordring for kommunene å integrere nye flyktninger med hensyn til språk og kultur.